

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

# خلاصہ کتاب روانشناسی فیزیولوژیک

نویسنده:

غلامحسین جوانمرد

## فصل اول: تعریف و روش‌های روانشناسی فیزیولوژیک

- رشته روانشناسی را علم مطالعه رفتار و فرآیندهای ذهنی تعریف می‌کنند.
- در تحلیل نهایی رفتار، می‌توانیم بصورت قراردادی، بنیادهای اصلی رفتار را به ۲ دسته تقسیم کنیم: بنیادهای زیستی و بنیادهای محیطی.
- در تقسیم‌بندی بنیادهای زیستی رفتار، بطور عمده می‌توان به دستگاه عصبی، غدد درون‌ریز و عوامل ژنتیکی اشاره کرد.
- بنیادهای محیطی رفتار را می‌توان از عوامل درون‌رحمی تا به عوامل خانوادگی، اجتماعی، جغرافیایی، اقتصادی و سیاسی گسترش داد.
- فیزیولوژی به مطالعه کارکرد ساختارهای فیزیکی موجود زنده می‌پردازد.
- فیزیولوژی به معنی علم به اعمال بدن موجودات زنده است.
- بنیانگذار علم روانشناسی یعنی ویلهلم وونت، براساس تحصیلات خود، یک فیزیولوژیست بود.
- علت دیگر رابطه بین روانشناسی و فیزیولوژی این است که منبع اصلی همه رفتارها، مغز است.
- در اوایل قرن نوزدهم آگوست کنت اعلام کرد مطالعه رفتار باید شاخه‌ای از علوم زیستی باشد.

### رشته علوم اعصاب شامل حوزه‌های زیر است:

۱. آناتومی اعصاب: مطالعه ساختار سیستم عصبی.
  ۲. شیمی اعصاب: مطالعه پایه‌های شیمیایی فعالیت عصبی.
  ۳. عصب - درون‌ریزشناسی: مطالعه ارتباط متقابل سیستم عصبی و سیستم غدد درون‌ریز.
  ۴. آسیب‌شناسی اعصاب: مطالعه اختلالات سیستم عصبی.
  ۵. داروشناسی اعصاب: مطالعه اثرات داروها بر روی فعالیت عصبی.
  ۶. فیزیولوژی اعصاب: مطالعه کارکردها و فعالیت‌های سیستم عصبی.
- زیست‌روانشناسان از جمله متخصصین علوم اعصاب شناخته شده که به مطالعه علمی زیست‌شناسی رفتار می‌پردازند.
  - روانشناسی فیزیولوژیک یکی از شاخه‌های زیست‌روانشناسی است.
  - روانشناسی فیزیولوژیک، علم توصیف و تبیین رفتار براساس اصطلاحات فیزیولوژیک است.
  - به اعتقاد پینل، روانشناسی فیزیولوژیک بخشی از زیست‌روانشناسی است که مکانیسم‌های عصبی رفتار را در جریان دستکاری مستقیم مغز، تحت آزمایشات کنترل شده، مورد مطالعه قرار می‌دهد.
  - روش‌های جراحی و الکتریکی دستکاری مغز، از رایج‌ترین شیوه‌هاست.
  - در بیشتر اوقات، آزمودنی‌های روانشناسان فیزیولوژیک، حیوانات آزمایشگاهی هستند.
  - روانشناسان فیزیولوژیک مسائلی نظیر نقش دستگاه عصبی بویژه مغز را در تعامل با بقیه بدن و در کنترل رفتار و پدیده‌هایی مانند اضطراب، افسردگی، وسواس فکری و عملی، فوبی‌ها، بی‌خوابی‌ها، بیماری‌های روان‌تنی و اسکیزوفرنی را مورد مطالعه قرار می‌دهند.
  - کار روانشناس فیزیولوژیک، تبیین رفتار براساس مفاهیم فیزیولوژیک است.

## رشته‌های نزدیک به رشته روانشناسی فیزیولوژیک:

### روان داروشناسی:

- ✓ بوسیله دارو به دستکاری فعالیت عصبی و رفتار می‌پردازد.
- ✓ هدف بیشتر آزمایش‌های روان داروشناسی، بوجود آوردن داروهای درمانی یا کاهش سوء استفاده از داروهاست.

### عصب روانشناسی:

- ✓ به مطالعه اثرات روانشناختی آسیب‌های مغزی در بیماران انسانی می‌پردازد.

### روان فیزیولوژی:

- ✓ به مطالعه رابطه بین فعالیت فیزیولوژیکی و فرآیندهای روانشناختی در آزمودنی‌های انسانی می‌پردازد.
- ✓ اندازه‌گیری فعالیت مغزی معمولاً با موج‌نگار مغزی (EGG) صورت می‌گیرد.
- ✓ در این رشته از کشش عضلانی، حرکت چشمی، تپش قلب، فشار خون، فراخی مردمک و مقاومت الکتریکی پوست نیز استفاده می‌شود.
- ✓ بیشتر پژوهش‌های روان فیزیولوژیک به فهم فیزیولوژی فرآیندهای روانی نظیر توجه، هیجان و پردازش اطلاعات تمرکز دارند.

### علوم اعصاب شناختی:

- ✓ جوانترین، فعال‌ترین و هیجان‌انگیزترین حوزه از رشته‌های زیست روانشناسی است.
- ✓ بنیادهای عصبی شناخت را مورد مطالعه قرار می‌دهد.
- ✓ شناخت، اصطلاحی است که بطور کلی به فرآیندهای ذهنی عالی نظیر تفکر، حافظه، توجه و فرآیندهای ادراکی پیچیده اشاره دارد.
- ✓ در این رشته به پژوهش در مورد آزمودنی‌های انسانی می‌پردازند.
- ✓ روش اصلی علوم اعصاب شناختی، تصویربرداری کارکردی از مغز در حال فعالیت آزمودنی‌هایی است که به فعالیت‌های شناختی خاصی مشغول هستند.

### روانشناسی تطبیقی:

- ✓ فقط بطور خاص به مکانیسم‌های عصبی رفتار نمی‌پردازد بلکه بطور کلی با زیست‌شناسی رفتار سر و کار دارد.
- ✓ محققان به بررسی آزمایشی رفتار انواع متفاوت حیوانات اقدام می‌کنند و به ژنتیک، تکامل و سازگاری رفتاری علاقه‌مند هستند.
- ✓ کردارشناسی به مطالعه رفتار حیوانات در محیط طبیعی‌شان گفته می‌شود.

### ریشه‌های فلسفی روانشناسی فیزیولوژیک:

- ✓ فلسفه به مادر علوم معروف است.
- ✓ تحت تاثیر تجربه‌گرایی قرون ۱۷ و ۱۸، بسیاری از رشته‌های علمی از فلسفه جدا شدند.
- ✓ دیدگاه تجربه‌گرایی منجر به ظهور روانشناسی بعنوان رشته‌ای جدا از فلسفه شد.
- ✓ یکی از موضوعاتی که در حوزه فلسفه با بررسی‌های روانشناسی فیزیولوژیک پیوند می‌یابد، رابطه ذهن و بدن است.

- ✓ ارسطو چنین فرض کرد که چیزی به نام ذهن، روح یا روان، مسئول ایجاد رفتار است.
- ✓ به اعتقاد ارسطو، مغز هیچ نقشی در رفتار نداشته و کار مغز، خنک کردن خون است.
- ✓ به اعتقاد وی، روان موجب زندگی بوده و خروج آن از بدن، موجب مرگ است.
- ✓ گرایش فلسفی به اینکه ذهن یا روان فرد مسئول رفتار اوست، به اصالت ذهن یا روان معروف است.
- ✓ دوگانه‌گرایی در فلسفه ذهن، به نحو ارتباط ذهن با بدن یا برعکس می‌پردازد.
- ✓ دکارت، پدر فلسفه جدید شناخته می‌شود.
- ✓ دکارت کوشش‌های زیادی کرد تا راه را برای روانشناسی فیزیولوژیک و روانشناسی تطبیقی هموار نماید.
- ✓ به اعتقاد دکارت، بیشتر فعالیت‌های بدنی بصورت مکانیکی صورت می‌گیرد.
- ✓ قبل از دکارت، باور رایج بر این بود که رفتار انسان بطور کلی با قصد هوشیار و اراده آزاد تعیین می‌گردد.
- ✓ به اعتقاد دکارت، اعمال انسان ۲ دسته هستند: برخی اعمال غیر ارادی که در پاسخ به رویدادهای بیرونی و بصورت مکانیکی اتفاق می‌افتد (بازتاب‌ها) و برخی اعمال ارادی که تحت تاثیر قصد هوشیار و اراده آزاد فرد بوجود می‌آیند.
- ✓ به اعتقاد دکارت، اعمال بازتابی که مکانیکی هستند، تحت تاثیر مغز و اعمالی که تحت تاثیر قصد هوشیار و اراده آزاد فرد هستند تحت تاثیر ذهن بوجود می‌آیند.
- ✓ به اعتقاد دکارت، اعمال هوشیار و تحت تاثیر اراده آزاد، فقط به نوع انسان اختصاص دارند زیرا حیوانات فاقد ذهن هستند.
- ✓ به اعتقاد وی، مغز بوسیله جسم صنوبری به ذهن مربوط می‌شود.
- ✓ عمل غیر ارادی با یک قوس انعکاسی انجام شده و عمل ارادی بوسیله ذهن شروع می‌شود و پیام‌ها به مغز و از آنجا به عضلات فرستاده می‌شود.
- ✓ دیدگاه دکارت در زمینه ۲ گانه‌گرایی به نظریه تعامل‌گرایی معروف بوده که مغز، مادی و ذهن، غیرمادی است و برهم دیگر تاثیر متقابل دارند.
- ✓ نظریه‌های ۲ گانه‌گرایی دیگری نیز وجود دارد که به نظریه توازی و نظریه پدیدار جنبی می‌توان اشاره کرد.
- ✓ در نظریه توازی که به لایب‌نیتز منتسب است، حوزه تن و روان از هم جدا بوده و هیچ تعامل علت و معلولی یا تضادی بین آنها وجود ندارد.
- ✓ در نظریه پدیدار جنبی، رویدادهای روانی از رویدادهای فیزیکی ناشی می‌شوند ولی رویدادهای روانی، هیچ اثر علت و معلولی روی رویدادهای فیزیکی ندارند.
- ✓ در نظریه پدیدار جنبی، اصالت با جسم است و رویدادهای روانی تابعی از رویدادهای جسمی می‌باشند.
- ✓ بررسی رابطه بین ذهن و بدن که قبلاً در حوزه فلسفه بود، هم اکنون در حوزه روانشناسی فیزیولوژیک است.
- ✓ در حوزه علوم اعصاب، ذهن به کلیه اعمالی گفته می‌شود که مغز آنها را انجام می‌دهد.

### ریشه‌های علمی روانشناسی فیزیولوژیک:

- ✓ ویلهلم وونت برای اولین بار از اصطلاح روانشناسی فیزیولوژیک استفاده کرده و نام کتاب خود را اصول روانشناسی فیزیولوژیک قرار داد.
- ✓ در اواخر قرن ۱۸ بود که اولین تلاش‌ها برای پیوند دادن مفاهیم زیست‌شناسی به مطالعه رفتار صورت گرفت.